

PRVI POLUGODIŠNJI IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI NACIONALNOG PROGRAMA ZA UNAPRJEĐENJE OBJEKATA ZA PROIZVODE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I OBJEKATA ZA NUS PROIZVODE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Zaključkom Vlade Crne Gore broj 07-303 od 20. jula 2017. godine, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je zadužena da polugodišnje izvještava Vladu Crne Gore i Evropsku komisiju o realizaciji Nacionalnog programa za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla. U skladu sa tim, pripremljen je Prvi polugodišnji izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa za unaprjeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla (u daljem tekstu: NPUO), za period od 01. juna do 31. decembra 2017. godine.

Postupak procjene usaglašenosti objekata je sproveden krajem 2014. godine, kao aktivnost za ispunjenje Mjerila III za otvaranje pregovora u Pregovaračkom poglavlju 12, sa aspekta ispunjenosti infrastrukturnih zahtjeva, uključujući i HACCP. Izvršena je procjena ukupno 172 objekta za hranu životinjskog porijekla i 6 objekata za nus proizvode životinjskog porijekla. Tom prilikom samo tri objekta su bila usaglašena sa standardima EU, da bismo danas došli do značajno većeg broja od 57.

Lista objekata dostavljena EK nakon prve procjene krajem 2014. godine, kako slijedi:

OBJEKTI ZA HRANU ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA			
Kategorija	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima	Nijesu usaglašeni sa EU standardima (uključujući HACCP)	ukupno
Sektor mesa	2	65	67
Sektor mlijela	0	29	29
Sektor proizvoda ribarstva	1	13	14
Ostalo (jaja, skladišta sa T režimom)	0	62	62
Ukupno	3	169	172
OBJEKTI ZA NUSPROIZVODE ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA			
Koža i vuna	3	3	6
Ukupno	3	3	6

Nakon toga, sprovedena je, krajem 2015. godine još jedna kategorizacija kojom su ovi objekti, u odnosu na stepen neusaglašenosti, razvrstani u jednu od 3 kategorije:

- Kategorija I - objekti koji su usaglašeni sa EU zahtjevima;
- Kategorija II - objekti u kojima su utvrđene neusaglašenosti manjeg obima, čije otklanjanje zahtijeva kraći vremenski period (najduže 6 mjeseci);
- Kategorija III - objekti u kojima su utvrđene neusaglašenosti većeg obima, čije otklanjanje zahtijeva duži vremenski period i veća finansijska ulaganja.

Ovaj proces je završen 29.02.2016. godine i kategorisano/procijenjeno je ukupno 167¹ objekata za proizvode životinjskog porijekla.

Subjekti u poslovanju hranom, čiji su objekti razvrstani u kategoriju II, nakon isteka perioda od 6 mjeseci, ponovo su kontrolisani. U slučaju da su otklonili utvrđene neusaglašenosti svrstani su u Kategoriju I, a ako nijesu uklonili neusaglašenosti u Kategoriju III, sa obavezom da pripreme i dostave Upravi Plan unaprjeđenja objekta.

Nakon završenog postupka kategorizacije i procjene pojedinačnih Planova unaprjeđenja, objekti su razvrstani u dvije kategorije:

- usaglašeni sa EU zahtjevima;
- neusaglašeni sa EU zahtjevima, sa odobrenim Planovima unaprjeđenja objekata.

U NPUO je dat pregled svih odobrenih objekata za proizvode životinjskog porijekla i za nusproizvode životinjskog porijekla, razvrstanih prema djelatnostima i kategorijama u odnosu na usaglašenost sa EU zahtjevima, na dan 18. maj 2017. godine, kako je dato u tabeli:

DJELATNOST	Usaglašeni sa EU zahtjevima		Neusaglašeni sa EU zahtjevima		UKUPNO
klanice - papkari	2	9,1%	20	90,9%	22
klanice - živina	2	50,0%	2	50,0%	4
mesne prerađevine	0	0,0%	2	100%	2
prerada mesa	2	7,1%	26	92,9%	28
obrada crijeva	1	50,0%	1	50,0%	2
prerada mlijeka	6	20,7%	23	79,3%	29
proizvodi ribarstva	5	71,4%	2	28,6%	7
otpremni centar - školjke	0	0,0%	2	100%	2
pakovanje jaja	2	33,3%	4	66,75	6
skladištenje hrane	23	42,6%	31	57,4%	54
UKUPNO	43	27,6%	113	72,4%	156²

U NPUO data je strategija i Plan unaprjeđenja sa rokovima za otklanjanje neusaglašenosti za svaki pojedinačni objekat iz kategorije: neusaglašeni sa EU zahtjevima.

Od dana stupanja na snagu Zakona o bezbjednosti hrane i Uredbe o uslovima za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i

¹ U međuvremenu je 5 objekata prestalo sa obavljanjem djelatnosti.

² U periodu od kategorizacije do usvajanja NPUO 11 objekata je prestalo sa obavljanjem djelatnosti.

obrade hrane, svi novoodobreni objekti moraju ispunjavati zahtjeve higijene utvrđene nacionalnim propisima koji su u potpunosti usklađeni sa pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti.

U NPUO koji je Vlada usvojila predstavljeni su objekti koji su usaglašeni sa EU zahtjevima i imaju trajna odobrenja za obavljanje djelatnosti, kao i objekti koji nijesu usaglašeni sa EU zahtjevima i imaju privremena odobrenja za obavljanje djelatnosti, nakon prethodno dostavljenih i odobrenih planova unaprjeđenja od strane Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Svim objektima je dodijeljen veterinarski kontrolni broj.

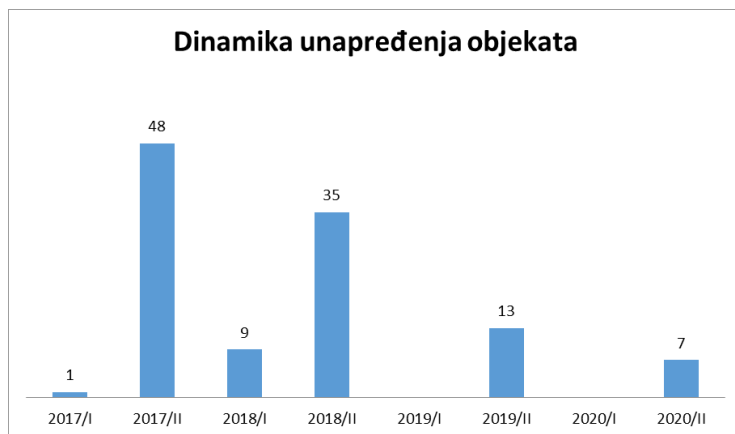
Privremena odobrenja su izdata do krajnjeg roka za otklanjanje neusaglašenosti utvrđenog u odobrenom Planu unaprjeđenja za svaki objekat pojedinačno. Ovi objekti, sa privremenim odobrenjem za obavljanje djelatnosti, svoje proizvode mogu stavljati na tržište Crne Gore i tržišta trećih zemalja.

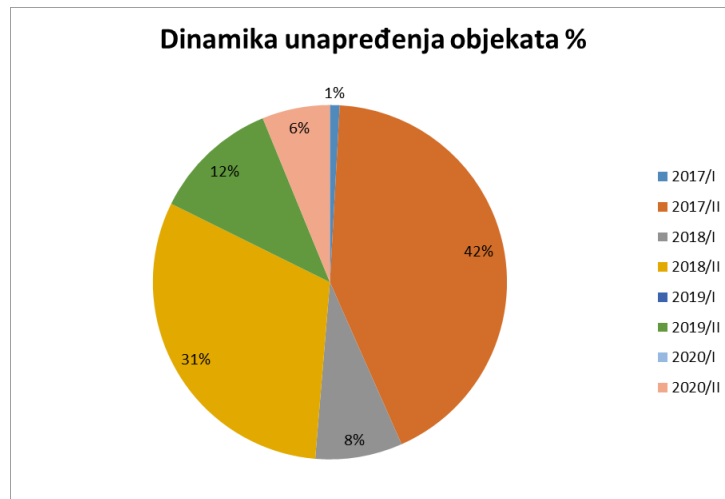
Na ovaj način su stvoreni svi preduslovi za nastavak poslovanja u objektima za proizvodnju hrane životinjskog porijekla, očuvanje domaće proizvodnje hrane uz postepeno unaprjeđivanje do nivoa ispunjenosti EU zahtjeva u momentu ulaska u EU i nesmetano plasiranje proizvoda na zajedničko evropsko tržište.

Nakon završetka postupka procjene i kategorizacije, objekti za nusproizvode životinjskog porijekla su kategorisani u dvije kategorije: usaglašeni i neusaglašeni sa EU propisima, kako slijedi:

Kategorija proizvoda	Usaglašeni sa EU zahtjevima		Neusaglašeni sa EU zahtjevima		UKUPNO
Koža i vuna	3	50,0%	3	50,0%	6
UKUPNO	3	50,0%	3	50,0%	6

Prema NPUO i pojedinačnim planovima unaprjeđenja objekata, data je i planirana dinamika unaprjeđenja, grafički predstavljena, kako slijedi:

Dakle, od ukupno 113 objekata za koje su subjekti poslovanja hranom predali individualne planove unaprjeđenja i koji su odobreni, završetak unaprjeđenja je planiran, po godinama i polugodištima, kako slijedi:

godina	polugodište	broj objekata koji će dostići EU zahtjeve	% objekata koji će dostići EU zahtjeve
2017	I	1	1%
	II	48	42%
2018	I	9	8%
	II	35	31%
2019	I	0	0%
	II	13	12%
2020	I	0	0%
	II	7	6%

U skladu sa Odlukom o načinu praćenja sprovođenja unaprjeđenja objekata u poslovanju hranom i Procedurom za sprovođenje nadzora nad postupanjem subjekata u vezi otklanjanja neusaglašenosti i poštovanja rokova utvrđenih planom unaprjeđenja, inspektori su izvršili nadzor u objektima i dostavili izvještaje o utvrđenom stanju.

Nakon evaluacije dostavljenih izvještaja procijenjeno je da određeni broj subjekata nije uspio u potpunosti da završi aktivnosti u skladu sa planiranim rokovima iz plana unaprjeđenja.

Tabelarni prikaz realizacije NPUO u izvještajnom periodu, dat je u nastavku kako slijedi:

DJELATNOST	Objekti usaglašeni sa EU zahtjevima kada je usvojen Nacionalni program	Planirano usaglašavanje sa EU zahtjevima za prvi izvještajni period (2017)	Usaglašeni sa EU zahtjevima objekti u prvom izvještajnom periodu (2017)	% postignutog u odnosu na planirano	Objekti usaglašeni sa EU zahtjevima	Objekti koji nijesu usaglašeni sa EU zahtjevima
klanice-papkari	2	6	1	16,67	3	18
klanice- živina	2	1	0	0,00	2	2
mesne prerađevine	0	2	0	0,00	0	2
prerada mesa	2	8	1	12,50	3	24
obrađa crijeva	1	0	0	0,00	1	1
prerada mlijeka	6	10	2	20,00	8	20
proizvodi ribarstva	5	0	0	0,00	5	2
otpremni centar-školjke	0	2	2	100,00	2	0
pakovanje jaja	2	2	1	50,00	3	3
skladištenje hrane	23	18	7	38,89	30	23
UKUPNO	43	49	14	28,57	57	95

Najčešći razlog za neizvršavanje planiranih aktivnosti, odnosno otklanjanje neusaglašenosti, je nedostatak finansijskih sredstava za investicije u infrastrukturu.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je blagovremeno planiralo i uočilo potrebu za pružanje podrške subjektima za unaprjeđenje objekata. U ovom periodu, subjekti su u procesu unaprjeđenja objekata imali i imaju mogućnost korišćenja dostupnih IPARD like fondova. Određeni broj subjekata koristi ova sredstva, ali su investicije još uvijek u toku.

Kompletna mjera IPARD like 2 (2.1, 2.2 i 2.3), opredijeljena je upravo za unaprjeđenje objekata u cilju dostizanja EU zahtjeva za bezbjednost hrane.

Obzirom na cilj, očuvanje i povećanje domaće proizvodnje uz postepeno prilagođavanje zahtjevima EU, ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja je donio Odluku o produženju rokova za otklanjanje neusaglašenosti u odobrenim objektima za hranu 11. oktobra 2017. godine.

Subjekti u poslovanju hranom koji nijesu otklonili neusaglašenosti u skladu sa odobrenim planom unaprjeđenja pozvani su da dostave ažurirane planove za unapređenje objekata, sa novom dinamikom i rokovima za otklanjanje neusaglašenosti.

U ovom periodu u Upravu pristižu novi, ažurirani planovi unaprjeđenja za pojedinačne objekte, koji po proceduri trebaju biti odobreni. Nakon odobravanja ažuriranih planova, subjektima u poslovanju hranom će biti izdata nova privremena odobrenja za obavljanje djelatnosti do datuma krajnjeg roka za otklanjanje neusaglašenosti prema odobrenom, ažuriranom planu unaprjeđenja.

Što se tiče objekata za nus proizvode životinjskog porijekla, u izvještajnom periodu, nije bilo nikakvih izmjena u odnosu na dostavljeni NPUO, i dalje imaju 3 objekta koji su usaglašeni sa EU zahtjevima i 3 neusaglašena objekta.

ZAKLJUČAK

Generalno posmatrano, evidentno je unaprjeđenje objekata u prethodnom periodu u odnosu na presjek stanja objekata koji je dostavljen Evropskoj komisiji krajem 2014.godine, kada su samo 3 objekta bila u potpunosti usaglašena sa EU zahtjevima. Zahvaljujući činjenici da je poglavlje 12 otvoreno i da je na taj način Crna Gora dobila dodatne smjernice i podršku EU u cilju potpunog usaglašavanja sa standardima EU, proces usaglašavanja objekata je značajno dobio na zamahu.

Činjenica da su krajem 2014. godine, u Crnoj Gori postojala samo 3 potpuno usaglašena objekta za proizvodnju proizvoda životinjskog porijekla, a da ih na kraju 2017. godine, samo tri godine kasnije, ima 57, govori u prilog tome, da su sve aktivnosti nadležnih organa, kako u dijelu stvaranja pravnih preduslova, tako i u dijelu podizanja nivoa obučenosti subjekata u poslovanju hranom sa novousvojenim pravilima u ovoj oblasti, doprinijele značajno boljem nivou pripremljenosti objekata za proizvodnju proizvoda životinjskog porijekla za obaveze članstva u EU. Sve ove aktivnosti su sprovedene na način koji je mjerljiv. Rezultat tih aktivnosti kao i saradnja sa subjektima u poslovanju hranom, koji su sa svoje strane pokazali veliku odgovornost i posvećenost, je 54 unaprijeđena objekta za 3 godine, što je vrijedno pažnje, posebno sa aspekta očuvanja i povećanja proizvodnje hrane životinjskog porijekla u Crnoj Gori, za domaće i evropsko tržište. Ovo je svakako vidljivo u sektoru ribarstva, te posebno u kategoriji ostalo (jaja, skladišta sa T režimom).

U tabeli ispod dat je uporedni prikaz stanja objekata u poslovanju hranom životinjskog porijekla krajem 2014. godine i krajem 2017. godine.

Kategorija	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2014. godine	Potpuno usaglašeni sa EU zahtjevima 2017. godine
Sektor mesa	2	9
Sektor mlijeka	0	8
Sektor proizvoda ribarstva	1	7
Ostalo (jaja, skladišta sa T režimom)	0	33
Ukupno	3	57